

Marketing informacijski sistem i marketing istraživanja

Prof. dr Mira Kačar

V Marketing informacioni sistem i marketing istraživanja

- Uloga *MIS*-a u savremenom preduzeću
- Značaj tržišnih *informacija* u marketing odlučivanju
- Sistem za podršku odlučivanju
- *Marketing istraživanja* kao najbitniji deo MIS-a
- Faze u procesu marketing istraživanja
- *Metodi* predviđanja prodaje preduzeća

Marketing informacijski sistem

- MIS se koristi radi sistematskog i kontinuiranog prikupljanja, sortiranja, analize, čuvanja i distribucije relevantnih i ažuriranih podataka i informacija za potrebe marketing menadžera.
- Osnovna funkcija MIS je da pomogne marketing menadžerima da donose bolje *odluke*.
- MIS obezbeđuje *informacije* za sve vrste odluka na svim nivoima odlučivanja u preduzeću.
- Niži i srednji nivo menadžmenta češće koriste MIS, uglavnom za potrebe *operativnog* odlučivanja.

Marketing informacijski sistem

➤ *Elementi* MIS-a:

- ljudi (programeri i operateri)
- računar (hardware)
- program (software)
- postupci i podaci

➤ MIS omogućava da relevantni podaci i informacije budu na raspolaganju marketing menadžerima onda kada su im potrebni za odlučivanje.

➤ *Prednosti* uvođenja MIS-a

- *Organizovano* prikupljanje podataka
- *Čuvanje* važnih podataka
- *Koordinacija* marketing planova
- *Brzina* u prikupljanju dovoljnog broja podataka da bi se donele odluke
- Kumuliranje podataka i čuvanje za duže vreme
- Sprovedenje "cost – benefit" analize

Informacije

- Podatak i informacija nisu sinonimi.
- *Podaci* se odnose na statistiku, mišljenja, činjenice ili predviđanja kategorizovana na nekoj osnovi pogodnoj za čuvanje i povlačenje u informacionom sistemu.
- *Informacije* su podaci relevantni za marketing menadžere u rešavanju konkretnog problema.
  - Informacije nisu potrebne samo za bolje *odlučivanje*, nego i bolje postavljanje marketing *strategija* i *taktika*.
  - Uspešno *planiranje* marketing strategija zahteva informacije o potencijalu ciljnih tržišta i konkurenciji.
  - Informacije su takodje potrebne za *spровodjenje* i *kontrolu* marketing aktivnosti.

Kotlerov model MIS-a

- MIS se sastoji od ljudi, opreme i procedura u prikupljanju, sortiranju, analizi, procenjivanju i distribuciji potrebnih, pravovremenih i ažurnih informacija prema marketing menadžerima.
- *Podsistemi* Kotlerovog modela MIS-a
  - Interne *baze podataka*
  - Marketing *obaveštavanja*
  - Marketing *istraživanja*
  - *Analiza* informacija

Interne baze podataka

- Interne baze podataka koriste se za:
  - procenjivanje šansi i opasnosti u *okruženju*
  - formulisanje marketing *planova*
  - proveravanje *performansi* preduzeća
- *Izvori* podataka su mnogobrojni i nalaze se u računovodstvu, finansijama, proizvodnji, istraživanju i razvoju itd.
- Interne baze podataka koriste se daleko brže i *jeftinije* nego podaci koji se prikupljaju drugim načinima za potrebe poslovnog odlučivanja.

Marketing obaveštavanja

- Predstavljaju sistematičan način prikupljanja i analize opšte raspoloživih informacija o konkurenciji i promenama u marketing *okruženju* preduzeća.
- Podaci i informacije koje se prikupljaju marketing obaveštavanjima *potiču* od izvršilaca poslova preduzeća, inženjera i naučnika, agenata prodaje i prodavaca.
- Informacije prikupljene na ovaj način:
  - unapredjuju donošenje *strategijskih* marketing odluka
  - omogućavaju procenu i praćenje akcija *konkurenata*
  - obezbeđuju razne pokazatelje o šansama i pretnjama u *okruženju*

Marketing istraživanja

- *Najvažniji* podsistem marketing informacionog sistema.
- Predstavljaju sistematsko planiranje, prikupljanje, analizu i izveštavanje u vezi *specifične* marketing situacije sa kojom se suočava preduzeće.
- Preduzeća da bi došla do *dodatnih* informacija o konkurenciji i faktorima u okruženju preduzimaju formalna istraživanja o specifičnim situacijama.
- Preduzeće može samostalno preduzeti marketing istraživanja ili angažovati specijalizovanu agenciju.
- Marketing istraživanja orijentisana su ka *eksternim* izvorima podataka i informacija.
- Najčešće su *ad hoc* istraživanja koja mogu pomoći u rešavanju specifičnog problema.

Analiza informacija

- Podsystem MIS-a koji koristi napredne *metode statističke analize*, ali sve više i *analitičke modele* koji pomažu u donošenju boljih poslovnih odluka.
- Marketing informacije nemaju *vrednost* sve do trenutka dok ih marketing menadžeri ne iskoriste u rešavanju problema.
  - Informacije prikupljene marketing obaveštavnjima i marketing istraživanjima moraju biti *distribuirane* na pravo mesto i na vreme.
  - Razvoj *informacione tehnologije* doveo je do revolucionarnih promena u distribuciji i korišćenju informacija u okviru MIS-a.

Marketing sistem podrške odlučivanju (Marketing Decision Support System)

- U *analitičkom* sistemu informacija postoji direktna komunikacija menadžera i baza podataka.
- Osnovna korist *MDSS*-a je što omogućuje da svako u hijerarhijskoj strukturi preduzeća dobije one *informacije* koje su mu potrebne za odluke iz njegovog domena.
  - *Najteže* je obezbediti dovoljan broj relevantnih informacija za *strategijske* odluke koje su pretežno nestruktuirane.
  - Nešto je *lakše* pribaviti informacije za *taktičke* odluke koje su delimično struktuirane.
  - *Najlakše* je pribaviti dovoljan broj informacija za *operativne* odluke koje su struktuirane i rutinske po prirodi.
- *Komponente* marketing sistema podrške odlučivanju
  - *Baza podataka* obezbedjuje dovoljno relevantnih informacija za efektno i efikasno upravljanje marketing aktivnostima preduzeća.
  - *PC monitor* omogućuje korisniku da komunicira sa bazom podataka.
  - *Modeli* obezbeduju matematičku i računsku reprezentativnost promenljivih i njihovih medjuodnosa.
  - *Analitičke sposobnosti sistema* sastoje se od raspoloživih metoda, npr. regresiona analiza, faktorska analiza, analiza vremenskih serija i dr.

Definisanje marketing istraživanja

- *Američko udruženje za marketing* (American Marketing Association - *AMA*) definiše marketing istraživanje kao *funkciju* koja putem informacija povezuje potrošače, kupce i javnost sa marketing menadžerima - *informacije* se koriste za identifikovanje i definisanje marketinških mogućnosti i problema; generisanje, poboljšavanje i procenjivanje marketing *akcija*; praćenje marketing *performansi* i unapredjivanje razumevanja marketinga kao procesa.
- Sistematsko i objektivno prikupljanje, obrada i analiza podataka i informacija relevantnih za marketing *odluke*.
- Marketing istraživanje često se terminološki zamenjuje sa *istraživanjem tržišta* (Market Research).
- Istraživanje tržišta je *uži* pojam, i *početna* aktivnost u svakom marketing istraživanju.
- *Upravljanje marketingom* se u najvećoj meri zasniva na marketing istraživanjima.

Podela marketing istraživanja

- *Fundamentalna* istraživanja - nastoje da prošire granice znanja o odredjenim aspektima marketing procesa, primenjuju se na univerzitetima.
- *Primenjena* istraživanja - pomažu da se donose bolje marketing odluke, rešavaju konkretni problemi i situacije u poslovanju preduzeća.
- Podela marketing istraživanja prema *nivou* istraživanja
  - *Makroistraživanja* - istraživanja demografskih, ekonomskih, tehnoloških i dr. faktora.
  - *Mezoistraživanja* - istraživanja strukture grane ili grupacije, ponašanja konkurencije, dobavljača.
  - *Mikroistraživanja* - istraživanja u vezi marke proizvoda, motiva i navika potrošača od kojih neposredno zavise marketing performanse preduzeća.

Karakteristike dobrog marketing istraživanja

1. *Racionalnost* – pribavljanje što je moguće više relevantnih informacija uz niske troškove istraživanja.
2. *Reprezentativnost* – dizajn istraživanja i uzorak su postavljeni u skladu sa ciljevima koji se žele postići planiranim aktivnostima.
3. *Objektivnost* – odlika dobrog marketing istraživanja.
4. *Preciznost* – važna odlika marketing istraživanja jer u poslovnom odlučivanju improvizacije vode u promašaje ili podbačaje.
5. *Pravilna interpretacija* rezultata i zaključivanje – zavisi od sposobnosti i odgovornosti istraživača, ali i pridržavanja propisane procedure i analize prikupljenih podataka i informacija.

Ograničenja marketing istraživanja

1. *Predmet istraživanja* – nije moguće sa stoprocentnom sigurnošću uočiti, analizirati, i predvideti događaje u okruženju.
2. *Vreme istraživanja* – prosečno vreme trajanja marketing istraživanja je od jednog do više meseci.
3. *Pravna regulativa* – određene kategorije stanovništva su zaštićene do izvesne mere od neetičke prakse marketing istraživača.
4. *Etički kodeksi* – pomažu da se uspostavi red medju agencijama i organizacijama koje sprovode marketing istraživanja.
5. *Etička pitanja* – sticanje poverenja ispitanika i kako izbeći sve češće ugrožavanje privatnosti osoba koje većinom dobrovoljno saradjuju u ovim istraživanjima.

Savremena marketing istraživanja

- Povećano interesovanje za istraživanjem stepena *satisfakcije* potrošača.
- Orijentisana na pribavljanje podataka i informacija iz jednog *jedinstvenog izvora*.
- Sve više razmatraju se *etička pitanja* koja nameće praksa marketing istraživanja.
- Istraživanja u *medjunarodnom marketingu* imaju sve veći značaj.

Proces marketing istraživanja

1. Definisavanje *problema*
2. *Dizajniranje* istraživanja
3. Odredjivanje *metoda* i *tehnika* prikupljanja podataka
4. Odredjivanje *uzorka* i *prikupljanje* podataka
5. *Analiza* i interpretacija podataka
6. Priprema *izveštaja*

Definisanje problema i dizajn istraživanja

- Proces *definisanja problema* uključuje:
  - *Prepoznavanje* problema ili šanse
  - Procenjivanje potrebe za *informacijama*
  - Razumevanje *okruženja* u kojem se odlučuje
  - Korišćenje *simptoma* koji pojašnjavaju problem
  - Prevođenje *zahteva* marketing menadžera u *zadatke* za marketing istraživače
  - Procenjivanje da li tražene informacije već postoje
  - Procenjivanje da li se na postavljeno *pitanje* može odgovoriti
- *Dizajn istraživanja*
  - Plan koji se odnosi na *ciljeve* istraživanja ili hipoteze koje treba testirati.
  - Izbor dizajna istraživanja opredeljen je *prirodom problema* koji je predmet marketing istraživanja.
- Prema *cilju* odnosno svrsi, razlikuju se:
  - *eksploratorna* istraživanja
  - *zaključna* istraživanja

Eksploratorna istraživanja

- Koriste se kada menadžeri *ne* poznaju dovoljno *problem*.
- Težište je na otkrivanju *ideja* i postavljanju *hipoteza*.
- Obično počinju analizom *sekundarnih* podataka.
- Preduzimaju se sa ciljem proveravanja postojećih *koncepta* u poslovanju.
- Pružaju više uvida u podsvesne *motive* potrošača postavljajući im pitanja na nestruktuiran način.
- *Metodi* eksploratornih istraživanja
  - Pretraživanje *literature*
  - Iskustvene *ankete*
  - *Fokusne grupe*
  - Analiza izabranih *slučajeva*

Pretraživanje literature i iskustvene ankete

➤ *Pretraživanje literature*

- Najbrži i najjeftiniji način da se postave *hipoteze* kroz istraživanja publikovanih radova drugih autora.
- Može se pretraživati stručna literatura, poslovna literatura, ili statistički izveštaji.

➤ *Iskustvene ankete*

- Neformalni i nestrukturirani intervjui sa osobama koje poznaju ili se bave datim problemom.
- Velika *sloboda* u pogledu mogućih odgovora i interpretacija.

Fokusne grupe i analiza izabranih slučajeva

➤ Fokusne grupe

- Formiranje jedne ili više manjih grupa ispitanika (6 do 12 osoba) koji su izabrani na osnovu jedne ili više *zajedničkih karakteristika*.
- Radom fokusne grupe rukovodi *moderator* koji je obično dobro obučan i istreniran (npr. psiholog).
- Rad grupe se odvija po *nestruktuiranom* modelu, uz podsetnik koji moderator koristi za usmeravanje diskusije na predmet istraživanja.
- Fokusne grupe se *koriste*:
  - da generišu *hipoteze* koje će kasnije kvantitativno testirati
  - da generišu informacije koje će pomoći u formulisanju *upitnika*
  - da se stvori opšta slika u vezi kategorije *proizvoda*
  - da se pribave relevantne informacije o konceptu novog proizvoda

➤ Analiza izabranih slučajeva

- Cilj je da se stvori *uvid* u problem, a ne samo postavne pretpostavke.
- Čest primer korišćenja analize izabranih slučajeva je *benčmarking* – poredjenje sa praksom najboljeg u grupaciji, grani.

Zaključna istraživanja

- Za razliku od eksploratornih, zaključna istraživanja zahtevaju *veći uzorak*, karakterišu se manjom slobodom u formulisanju i postavljanju *pitanja* da bi se pribavio što veći broj podataka i informacija.
- *Kvantitativna* po prirodi, manje fleksibilna i sa strogo definisanim izvorima podataka i informacija.
- *Deskriptivna* istraživanja
  - Opisivanje *karakteristika* ciljnog tržišta
  - Procena učešća ljudi u specifičnoj populaciji koji se ponašaju na isti način
  - Podrazumevaju *stroge* procedure
- *Kauzalna* istraživanja
  - Pretpostavljaju utvrđivanje *uzroka* i *posledica* pojave ili fenomena.
  - Pogodnija su od eksploratornih i deskriptivnih studija za pribavljanje ubedljivih dokaza i utvrđivanje određenih *medjuzavnosti*.
  - *Eksperimentalni metod* se najviše koristi u kauzalnim istraživanjima.

Vrste deskriptivnih istraživanja

➤ *Kontinuelna* istraživanja

- Posmatranje pojave ili fenomena u *dužem* vremenskom periodu.
- Nazivaju ih i *analizom vremenskih serija*.
  - *Paneli* se karakterišu stalnim uzorkom ispitanika, standardizovanim upitnikom i regularnim vremenom istraživanja.
  - *Omnibus ankete* odnose se na *više oblasti* istraživanja.

➤ *Unakrsne* studije (analize)

- Specifični fenomen se posmatra iz *više uglova*, ukrštanjem relevantnih podataka i informacija.
- Cilj je da se ustanove *kategorije* kako bi se kasnije mogle povezivati po različitim zahtevima.
- Izbor elemenata je krajnje *reperzentativan*.
- Najvažnije je da se dobro planira *uzorak* istraživanja.
  - *Ankete*

Metodi marketing istraživanja

- *Kabinetsko* istraživanje
- *Terensko* istraživanje

- Kvalitativni metodi
- Kvantitativni metodi

- Deskriptivna istraživanja
  - Anketa
  - Posmatranje
- Kauzalna istraživanja
  - Eksperiment

Kabinetsko istraživanje (Desk Research)

- Usmereno na korišćenje *sekundarnih* podataka – podaci koji već postoje u bazama podataka preduzeća i koji su prikupljeni ranije u neku drugu svrhu.
- Značaj sekundarnih podataka posebno je izražen u *preliminarnoj fazi* istraživanja kada se dizajnira projekt marketing istraživanja.
- *Interni* izvori sekundarnih podataka
  - Računovodstvene informacije, podaci o prodaji, porudžbinama, fakturama, budžetu i dr.
- *Eksterni* izvori sekundarnih podataka
  - *Publikovani* – mogu biti u elektronskoj ili štampanoj formi, npr. opšti podaci, statistički izveštaji, finansijske analize
  - *Komercijalni* – geodemografski podaci, podaci prikupljeni putem panela, podaci o efektivnosti propagandnih kampanja itd.
  - *Internet* – pruža velike mogućnosti

Sekundarni podaci

- Sekundarni podaci se koriste u različite *svrhe*:
  - da bi se razrešio *problem* u istraživanju
  - mogu biti koristan *izvor* novih ideja
  - na osnovu njih procenjuje se *potreba* za primarnim podacima
  - korisni su za definisanje i izbor *uzorka* u terenskim istraživanjima
  - mogu poslužiti kao referentna osnova za *poredjenje* vrednosti ili tačnosti primarnih podataka
- *Prednosti* sekundarnih podataka
  - Relativno *mali* napor i vreme za njihovo prikupljanje.
  - Nekada mogu biti *precizniji* od primarnih podataka.
  - Neke relevantne *informacije* mogu se dobiti samo na osnovu ove vrste podataka.
- *Nedostaci* sekundarnih podataka
  - Prikupljeni su *ranije* u neku drugu svrhu.
  - Teško je kontrolisati *proces* njihovog prikupljanja.
  - Nekada nisu dovoljno tačni ili nisu raspoloživi u adekvatnoj formi.
  - Mogu biti *zastareli*.
  - Na osnovu njih se često izvlače *pretpostavke*, a ne zaključci.

Terensko istraživanje (Field Research)

- Prikupljaju se *primarni* podaci.
- Marketing istraživanja najviše zanimaju *demografske* i *socioekonomske* karakteristike potrošača (npr. starosno doba, obrazovanje, zanimanje, bračno stanje, prihod ili pripadnost socijalnom sloju/klasi).
- Primarni podaci su od posebnog značaja u *psihografskoj analizi* potrošača.
- *Prednosti* primarnih podataka
  - prikupljaju se za preciznu *svrhu*
  - *ažurni* su i metodologija prikupljanja je pod kontrolom
  - svi rezultati istraživanja su dostupni preduzeću
- *Nedostaci* primarnih podataka
  - visoki *troškovi* i vreme u njihovom prikupljanju
  - ograničene *sposobnosti* istraživača u preduzeću

Metodi prikupljanja primarnih podataka

- *Posmatranje*
  - *Ispitivanje* (anketa)
  - *Eksperiment*
-

Metod posmatranja

- Istražuje vidljivo ponašanje potrošača u datom trenutku.
- Najčešće se primenjuje u *prodajnom objektu*.
- *Vrste* posmatranja
  - *Lično* posmatranje
  - *Mehaničko* posmatranje
- U svrhu *mehaničkog* posmatranja koriste se:
  - *skrivena kamera* kojom se registruje stvarno ponašanje potrošača
  - *automatsko skeniranje* u maloprodajnom objektu

Metod ispitivanja

- Često se naziva *metod ankete*, jer se zasniva na istraživanju određenog *uzorka* ispitanika putem *upitnika*.
  - *Strukturirane* ankete – koristi se unapred *pripremljen upitnik* za istovremeno ispitivanje svih potrošača u uzorku.
  - *Nestruktuirane* ankete – velika sloboda ispitivača u postavljanju pitanja potrošačima.
- *Upitnik*
  - U konstruisanju upitnika moguće je koristiti *zatvorena* i *otvorena* pitanja.
  - Upitnik je potrebno *testirati* pre nego što se upotrebi u formalnom marketing istraživanju.
  - Struktura, izgled i dužina (broj pitanja) upitnika zavise od vrste *tehnike* kojom se prikupljaju potrebni podaci i informacije.
- *Tehnike* u ispitivanju potrošača
  - Lični intervju
  - Telefonski intervju
  - Upitnik poštom

Lični intervju i telefonski intervju

➤ *Lični intervju*

- Najviše se koristi u *maloprodajnom* objektu.
- Omogućuje određenu *elastičnost* (ispitivač može da postavi više pitanja, da prikupljene odgovore dopuni posmatranjem reakcije potrošača, i da prilagodi pitanja prema konkretnom potrošaču ili situaciji).
- *Nedostaci* ličnog intervjua su visoki troškovi sprovođenja intervjua i duži period ispitivanja.

➤ *Telefonski intervju*

- *Pogodan* za ispitivanje aktuelnog ponašanja potrošača i intervjuisanje osoba koje ne žele lične kontakte sa ispitivačima.
- *Ograničenje* je relativno manji broj i vrsta informacija koje se mogu prikupiti.

Upitnik poštom

- Tehnika terenskog istraživanja sa *najnižim* troškovima, vrlo popularan u SAD.
- *Prednosti* upitnika poštom
  - Obezbedjuje odgovore potrošača sa različitih *geografskih* područja
  - Dozvoljava postavljanje mnogo složenijih i brojnijih *pitanja* koja je moguće meriti raznim tehnikama, npr. skaliranje.
- *Nedostaci* upitnika poštom
  - Izostanak *personalnog kontakta* između ispitivača i ispitanika
  - Vraća se ograničen broj poslatih upitnika
  - Nije dovoljno *fleksibilna* tehnika ispitivanja
  - Produžava *vreme* istraživanja

Karakteristike tehnika istraživanja

	Lični intervju		Pošta	Telefon
	Domaćinstvo	Porodica		
Brzina	Umerena do visoka	<i>Visoka</i>	Nema kontrole nad ponašanjem ispitanika	<i>Vrlo visoka</i>
Saradnja ispitanika	<i>Dobra</i>	Osrednja	Osrednja	<i>Dobra</i>
Fleksibilnost	<i>Vrlo velika</i>	<i>Vrlo velika</i>	Visoko standardizovane forme	Umerena
Dužina upitnika	<i>Velika</i>	Srednja do velika	Varira	Osrednja
Mogućnost nerazumevanja	Mala	Mala	<i>Velika</i>	Prosečna
Uticaj istraživača na odgovore	<i>Veliki</i>	<i>Veliki</i>	Nema	Umeren
Troškovi	<i>Najveći</i>	Umereni do veliki	Najniži	Niski do umereni

Anketiranje putem interneta

- Sve veći značaj ovog anketiranja i *on-line* fokusnih grupa u prikupljanju primarnih podataka.
- *Prednosti* on-line fokusne grupe (u odnosu na konvencionalne fokusne grupe)
  - Skraćuje *vreme* i štedi novac
  - Omogućuje da u istraživanju učestvuju *potrošači* sa različitih geografskih područja
  - Koncept *proizvoda* se može grafički predstaviti
- *Nedostaci* on-line fokusne grupe
  - Ne obezbedjuje *interpersonalne* odnose i kontakte “licem u lice”
  - Previše se oslanja na *verbalizovane odgovore* koje je nekad teško sumirati

Eksperimentalni metod

- Obezbedjuje *visok stepen* kontrole u istraživanju.
- Merenje efekata eksperimenta moguće je jedino ako su precizno utvrđene *medjuzavisnosti* između zavisne i nezavisnih promenljivih i razvrstavanjem ispitanika u “*eksperimentalne*” i “*kontrolisane*” grupe.
- Eksperimentalna istraživanja kod *novih proizvoda* mogu trajati od nekoliko meseci do dve godine.
- *Vrste* eksperimenta
  - *Laboratorijski* eksperimentni
  - *Terenski* eksperimenti ili marketing testovi

Laboratorijski i terenski eksperimenti

➤ *Laboratorijski* eksperimenti

- Veća kontrola *eksternih* promenljivih nego u realnim situacijama.
- Uglavnom se koriste u ispitivanju dizajna, ambalaže i sl.
- Istraživanja mogu postati previše *naučna*, a da pri tome ne odražavaju stvarnu situaciju.
- “*Igranje kupovine*” najbolje dopunjuje laboratorijski način simulacije i eksperimenata prenetih iz realnog sveta.
- Napredniji način korišćenja savremene tehnologije je *simuliranje* virtuelne realnosti.
- Najčešće se koriste *tehnike* virtuelnog kupovanja i virtuelnog marketing testa.

➤ *Terenski* eksperimenti

- Istraživačke studije u realnim situacijama, uz određeno kontrolisanje jedne ili više promenljivih.
- Osnovni problem je određivanje reprezentativnog *uzorka*.
- Pogodni su za procenu *tražnje* i *prodaje* ciljnog tržišnog segmenta.

Odnos izmedju metoda prikupljanja podataka i dizajna istraživanja

Metod prikupljanja podataka	Dizajn istraživanja		
	Eksploratorne studije	Deskriptivne studije	Kauzalne studije
<i>Sekundarni izvori</i>			
Informacioni sistem	<i>a</i>	b	
Baze podataka	<i>a</i>	b	
Specijalizovane agencije	<i>a</i>	b	b
<i>Primarni podaci</i>			
Kvalitativne tehnike	<i>a</i>	b	
Anketa	b	<i>a</i>	b
Eksperiment		b	<i>a</i>

a – vrlo pogodan metod

b – donekle pogodan metod

Odredjivanje uzorka i prikupljanje podataka

➤ *Odredjivanje uzorka*

- Veličina i procedura izbora uzorka (slučajan, nameran, stratifikovan i dr.)
- *Veličina* uzorka zavisi od toga da li se preduzimaju kvalitativna ili kvantitativna istraživanja.
  - *Kvalitativna* istraživanja bazirana su na *malom* uzorku.
  - *Kvantitativna* istraživanja obično koriste *veći* uzorak.

➤ *Prikupljanje podataka*

- Često *najskuplja* faza u marketing istraživanjima.
- Angažuju se *obučeni* saradnici za rad na terenu ili posebni specijalisti.

Analiza podataka i priprema izveštaja

- *Analiza podataka* je peta faza u marketing istraživanjima.
  - Procenjivanje mogućih odgovora u vezi konkretnog problema uz korišćenje *statističkih tehnika*.
  - Analiza podataka obuhvata:
    - *kontrolu* podataka
    - *kodiranje* i elektronsku *obradu* podataka
- *Priprema izveštaja* je šesta faza u marketing istraživanjima.
  - Sumiraju se *rezultati* i predlažu *zaključci*.
  - Izveštaj je jedan od najvažnijih faktora koji utiče da li će rezultati marketing istraživanja biti *pravilno* upotrebljeni od strane marketing menadžera i dovesti do željenih promena.
  - *Kvalitet* izveštaja uglavnom odražava kvalitet marketing istraživanja.

Tržište

- *Kotler* “tržište je set postojećih i potencijalnih kupaca u odnosu na tržišnu ponudu”.
- *Faktori* koji određuju veličinu i atraktivnost tržišta su:
  - broj potrošača
  - platežna *sposobnost* potrošača
  - *spremnost* potrošača da kupuju ponudjene kategorije proizvoda i usluga
- *Faze* u analizi tržišta
  - *Definisanje* relevantnog tržišta
  - Analiza primarne *tražnje* na relevantom tržištu
  - Analiza selektivne *tražnje* na relevantom tržištu
  - Odredjivanje tržišnih *segmenata*
  - Procena *konkurencije*
  - Identifikovanje *potencijala* ciljnih tržišta

Definisanje relevantnog tržišta

➤ *Šire granice* relevantnog tržišta

- Utvrđuje se *primarna* tražnja za kategorijom proizvoda.
- Omogućuje marketing menadžerima da pravovremeno odlučuju o proizvodnji ili prestanku proizvodnje određene *kategorije* proizvoda.

➤ *Uže granice* relevantnog tržišta

- Utvrđuje se *selektivna* tražnja za konkretnim proizvodom.
- Omogućuje marketing menadžerima da pravovremeno donose *kratkoročne odluke*.

Analiza tražnje

➤ Analiza *primarne* tražnje

- Identifikuju se mogućnosti za rast proizvodnje i prodaje određene *kategorije proizvoda*.
- Menadžeri saznaju ko su *potrošači* i zašto kupuju određene kategorije proizvoda.
- Posebno se analiziraju *karakteristike kupaca* i spremnost i sposobnost kupaca da kupuju određene kategorije proizvoda.

➤ Analiza *selektivne* tražnje

- Odnosi se na specifičnu *marku* proizvoda na relevantnom tržištu.
- Posebno su značajni *faktori* koji utiču na izbor između ponudjenih marki proizvoda na relevantnom tržištu.

Osnovni načini merenja tržišta

➤ *Prodaja preduzeća*

- Manja od prodaje grane, promene nastaju zbog promena u prodaji grane i zato što preduzeće isporučuje superiornu vrednost potrošačima.

➤ *Prodaja grane*

- Manja od potencijala tržišta, promene nastaju zbog promena cena, faktora okruženja itd.

➤ *Potencijal tržišta*

- Opredeljuje prodaju grane i prodaju preduzeća, promene su uglavnom rezultat povećanog broja *kupaca* ili češćih kupovina od strane potrošača.

Potencijal tržišta

- Maksimalno moguća *prodaja* svih proizvoda i usluga svih proizvođača i prodavaca na određenom geografskom prostoru i u određenom vremenu.
- Određuje se kroz dimenzije potencijalnog *broja kupaca*, njihove kupovne moći i spremnosti da kupuju konkretne proizvode i usluge na tržištu.
- *Apsolutno* merenje potencijala tržišta je procena maksimalno moguće *tražnje* koja većinom zavisi od broja potencijalnih kupaca i učestalosti njihove kupovine.
- Na osnovu analize *apsolutnog potencijala* tržišta donose se sledeće odluke:
  - o tržišnoj mogućnosti
  - o ciljevima i kvotama prodaje
  - o broju prodavaca po prodajnim teritorijama
- *Relativno* merenje potencijala tržišta je procentualna *distribucija* potencijala tržišta medju različitim učesnicima na tržištu.
- Na osnovu analize *relativnog potencijala* tržišta donose se sledeće odluke:
  - o alokaciji troškova promocije
  - o rasporedu prodavaca po prodajnim teritorijama
  - o pogodnoj lokaciji za prodaju

Predvidjanje prodaje

- *Nivoi* predvidjanja prodaje
  - Predvidjanje prodaje grane
  - Predvidjanje prodaje preduzeća
- Predvidjanje prodaje *grane* moguće je izvršiti na nivou:
  - *forme* proizvoda u okviru samo jedne kategorije
  - konkurentskih *kategorija* proizvoda koji zadovoljavaju istu generičku potrebu
- Predvidjanje prodaje *preduzeća* obavlja se za:
  - specifičan artikl
  - *marku* proizvoda
  - *liniju proizvoda*
  - ukupnu moguću prodaju preduzeća
- Marketing menadžeri fokus u predvidjanju prodaje preduzeća stavljaju na prodaju marke ili linije proizvoda.

Predvidjanje prodaje preduzeća

- *Kratkoročna* predvidjanja prodaje utiču na marketing *planove*.
- *Dugoročna* predvidjanja prodaje utiču na formulisanje marketing *strategija* i ukupne strategije rasta i razvoja preduzeća.
- *Pristupi* predvidjanja prodaje na nivou preduzeća
  - *“Odozgo na dole”*
    - Predvidjanje ukupne prodaje na nivou preduzeća raspodeljuje se na *glavne celine*.
    - Inicira *top menadžment* kada “delegira” zadatke prema divizijama ili profitnim centrima u preduzeću.
  - *“Odozdo na gore”*
    - Buduća ukupna prodaja preduzeća procenjuje se na osnovu predvidjanja za pojedinačne *proizvode*.
    - Predvidjanje prodaje počinje na *terenu* i ide ka preduzeću, gde se agregiranjem ustanovljava ukupno moguća prodaja.

Metodi predvidjanja prodaje

- **Kvalitativni** metodi - na relativno brz način pribavljaju relevantne podatke i informacije.
  - *Ispitivanje* namera kupaca
  - Metod *prodajne operative*
  - *Menadžerski* metod
  - Predvidjanje *eksperata*
- **Kvantitativni** metodi - podrazumevaju upotrebu statističkih metoda i tehnika, sprovode ih posebno obučeni istraživači.
  - Analiza *vremenskih serija*
  - *Statistička analiza* tražnje
  - *Ekonometrijski metodi*
  - Metodi *konjunktornih istraživanja*

Ispitivanje namera kupaca

- Zasniva se na tome da se neposredno pitaju potencijalni potrošači da li su spremni da kupe određeni proizvod/uslugu u dogledno vreme.
- Vrednost predviđanja uslovljena je time da li potrošači planiraju određene *kupovine* i da li su spremni da to saopšte u anketi.
- Glavna *prednost* metoda je što se predviđanje prodaje zasniva neposredno na odgovorima potrošača za koje se može pretpostaviti da najbolje znaju svoje potrebe i želje i šta nameravaju da preuzmu.
- Često se *kombinuje* sa drugim metodima predviđanja prodaje.
- Metod je posebno efikasan u predviđanju prodaje na *poslovnom* tržištu.
- Metod je koristan i za predviđanje prodaje na tržištu finalnih potrošača, ali pretpostavlja poznavanje *statističkih tehnika* ankete i uzorkovanja.

Metod prodajne operative

- Primenjuje se za predviđanje prodaje kod preduzeća koja koriste *kratke* kanale distribucije, tj. direktno prodaju proizvode potrošačima.
- *Prednosti* metoda prodajne operative
  - Koriste se znanja i *iskustva* osoba koje su neposredno u kontaktu sa potrošačima
  - Moguće je predviđati prodaju po *proizvodima* i prodajnim *teritorijama*
  - Prodavci su u situaciji da mnogo ranije uoče neke pojave na tržištu koje nije moguće ustanoviti posmatranjem iz preduzeća
- *Nedostatak* metoda prodajne operative
  - Prodavcima nedostaju elementarna *znanja* o tržištu, zato što često menjaju mesto zaposlenja, što predviđanje prodaje smatraju uzgrednim poslom, a pojedini čak nisu vični poslovima predviđanja prodaje.

Menadžerski metod

- Pogodan za *kratkoročna* predviđanja, posebno na *poslovnom* tržištu.
- Pogodniji za predviđanje *agregatne* prodaje, a manje za predviđanje prodaje po proizvodima, kupcima i prodajnim teritorijama.
- *Prednosti* menadžerskog metoda
  - Predviđanje prodaje se obavlja relativno *brzo* i jednostavno
  - Dolazi do razmene *mišljenja* u formiranju konačnog stava o budućim događajima
- *Nedostaci* menadžerskog metoda
  - *Subjektivizam*
  - Podeljena *odgovornost* za vrednost predviđanja

Predvidjanje eksperata

- Metod je posebno koristan kada nedostaju *znanje* i *podaci* o pojavi koja se predvidja.
- Pogodniji je za *agregatna* predvidjanja nego za predvidjanje prodaje konkretnog proizvoda.
- *Nedostatak* je što nosioci predvidjanja ne snose odgovornost za ostvarene rezultate.
- Jedna od varijanti metoda eksperata je *Delfi metod*.
  - Svaki ekspert daje sažeto *objašnjenje* svog predvidjanja o budućoj prodaji, zatim dobija kratak *rezime* na osnovu ukupno datih ocena i na osnovu toga ponovo daje svoje mišljenje.
  - Postupak se može *ponavljati* dok se ne dodje do opšte prihvatljive i realne procene buduće prodaje.
  - *Prednost* Delfi metoda je što eksperti ne moraju da se slažu sa procenom *supervizora*.

Kvantitativni metodi predviđanja prodaje

➤ Analiza *vremenskih serija*

- Metod koriste većinom *mala* preduzeća.
- Ako je tržište stabilno u periodu koji je obuhvaćen predviđanjem, preporučuje se ekstrapolacija *trenda*.
- Kao varijanta analize vremenskih serija koristi se metod *pokretnih proseka*.

➤ U *statističkoj analizi tražnje* najčešće se koriste:

- *Regresiona* analiza koja istražuje *zavisnosti* dve ili više pojava
- *Korelaciona* analiza koja meri intenzitet *uslovljenosti* dve ili više pojave

Kvantitativni metodi predvidjanja prodaje

➤ *Ekonometrijski* metodi

- *Najsavršeniji* način dijagnoze i prognoze pojava na tržištu.
- *Kombinacija* teorijskih znanja iz ekonomije i statističkih metoda i analize.
- Korisni su u merenju opšte *ekonomske situacije*.

➤ Metodi *konjunktturnih istraživanja*

- Orijetisani su na *makroekonomska* istraživanja i predvidjanja budućih ekonomskih kretanja.
- Polazna osnova za mikroekonomska predvidjanja i prognoze.
- Konjunktturni *modeli*
- Konjunktturni *barometri*
- Konjunktturni *testovi*

Predvidjanje prodaje novih proizvoda

- Metod *evolucije* – prodaja novog proizvoda se predvidja na bazi podataka o prodaji starog proizvoda.
- Metod *supstituta* – polazi od toga da će potrošači posmatrati novi proizvod kao zamenu za postojeći proizvod.
- Metod *krive rasta* – procena stope rasta i nivoa prodaje novog proizvoda na osnovu kretanja prodaje postojećeg proizvoda (najčešće dopunska metoda u predvidjanju).
- Metod *ispitivanja korisnika* – daje dobre rezultate kada je novi proizvod tehničke prirode, visoke vrednosti i sa relativno prihvatljivom cenom.
- Metod iskustva ili *tržišni test* – testiranje novog proizvoda na ograničenom uzorku potrošača (projekcija prodaje na celom tržištu).
- *Zastupnički* metod – predvidjanje prodaje umesto menadžera preduzeća obavljaju zaposleni u kanalima prodaje.

Predviđanje prodaje novih proizvoda

- U predviđanju prodaje novih proizvoda marketing menadžeri koriste:
  - metode predviđanja prodaje sa niskim troškovima za *kratkoročne odluke* u vezi linije proizvoda i konkretnog proizvoda
  - kvalitativne metode i korelacionu analizu kada su u pitanju značajne odluke *dugoročnog* karaktera
- Smatra se da je najbolji onaj metod koji je verifikovan u *praksi*.
- Istraživanja u SAD pokazuju da preduzeća u predviđanju prodaje najviše koriste metod analize *vremenskih serija* – za predviđanja prodaje *marke* u periodu do tri meseca unapred.

Pitanja za kolokvijum

1. Marketing informacioni sistem
2. Kotlerov model MIS-a
3. Proces marketing istraživanja
4. Eksploratorna istraživanja
5. Deskriptivna istraživanja
6. Metodi marketing istraživanja
7. Metodi prikupljanja primarnih podataka
8. Metod ispitivanja
9. Eksperimentalni metod
10. Analiza tražnje i potencijala tržišta
11. Kvalitativni metodi predviđanja prodaje
12. Kvantitativni metodi predviđanja prodaje
13. Predviđanje prodaje novih proizvoda

Teme za seminar

1. Marketing informacijski sistem
  2. Proces marketing istraživanja
  3. Metodi prikupljanja primarnih podataka
  4. Metod ispitivanja
  5. Analiza tržišta preduzeća
  6. Predviđanje prodaje
-

Vežba

- Izrada upitnika

